

OPINIA RADY**z dnia 10 marca 2009 r.****w sprawie zaktualizowanego programu konwergencji na lata 2008–2011 przedstawionego przez Łotwę**

(2009/C 68/03)

RADA UNII EUROPEJSKIEJ,

uwzględniając Traktat ustanawiający Wspólnotę Europejską,

uwzględniając rozporządzenie Rady (WE) nr 1466/97 z dnia 7 lipca 1997 r. w sprawie wzmocnienia nadzoru pozycji budżetowych oraz nadzoru i koordynacji polityk gospodarczych ⁽¹⁾, w szczególności jego art. 9 ust. 3,

uwzględniając zalecenie Komisji,

po zasięgnięciu opinii Komitetu Ekonomiczno-Finansowego,

PRZEDSTAWIA NINIEJSZĄ OPINIĘ:

- (1) W dniu 10 marca 2009 r. Rada przeanalizowała zaktualizowany program konwergencji Łotwy na lata 2008-2011.
- (2) Po trwającym od końca lat dziewięćdziesiątych okresie stabilnego, wysokiego wzrostu, opierającego się w dużym stopniu na popycie krajowym, w latach 2005-2007 realny PKB Łotwy rósł w tempie dwucyfrowym, znacznie powyżej produktu potencjalnego. Motorem wzrostu był głównie intensywny wzrost akcji kredytowej zwiększający istotnie spożycie prywatne i inwestycje w nieruchomości; trend ten zakończył się jednak w połowie 2007 roku w związku z niemożnością utrzymania na dotychczasowym poziomie zbyt wysokich cen nieruchomości. W latach tych wysoki popyt krajowy stał się źródłem poważnego przegrzania gospodarki, której struktura zmieniła się na korzyść sektora dóbr niewymiennych kosztem sektora dóbr wymiennych, osłabiając tym samym równowagę zewnętrzną gospodarki. Światowy kryzys finansowy spotęgował wstrząs, jakim było dla Łotwy załamanie hossy na jej krajowym rynku kredytów i nieruchomości, ograniczając jeszcze bardziej dostęp do kredytu oraz zaostrzając warunki jego przyznawania, co w trakcie roku 2008 przyczyniło się do znacznego spadku popytu krajowego. W kontekście powiązania kursu wymiany łotewskiego łata względem euro, w 2008 roku warunki monetarne i kredytowe uległy zaostrzeniu w sytuacji, gdy ryzyko tego kraju było postrzegane jako podwyższone i postępowala aprecjacja efektywnego realnego kursu walutowego. Towarzyszące tym zjawiskom pogorszenie koniunktury na rynkach eksportowych uderzyło we względnie niewielki sektor dóbr wymiennych, osłabiony już we wcześniejszych latach przez niezwykle intensywny wzrost kosztów krajowych. W związku z gwałtownym spowolnieniem gospodarczym, w 2008 roku znacznie zmniejszyły się dochody budżetowe, pociągając za sobą zmianę salda budżetowego szacowaną na 4 punkty procentowe PKB. Wraz z postępującym pogarszaniem się nastrojów w stosunku do rynków wschodzących, ograniczenia w zakresie możliwości finansowania skłoniły rząd do podjęcia decyzji o wystąpieniu do instytucji międzynarodowych o udzielenie pomocy finansowej. Łotwa otrzymała od UE, MFW i innych pożyczkodawców międzynarodową pomoc finansową na bardzo wysoką kwotę (w sumie do 7,5 mld EUR rozłożonych na okres sięgający pierwszego kwartału 2011 roku) ⁽²⁾, z zastrzeżeniem wdrożenia uzgodnionego programu w zakresie polityki. Zgodnie z zobowiązaniami przyjętymi w stosunku do podmiotów udzielających międzynarodowej pomocy, polityka budżetowa Łotwy jest nastawiona na dokonanie korekt niezbędnych w związku ze znacznymi zaburzeniami równowagi gospodarczej występującymi w tym kraju.
- (3) Scenariusz makroekonomiczny będący podstawą programu przewiduje, że po przewidywanym spadku o 2 % w roku 2008, realny PKB skurczy się o 5 % w roku 2009 i o kolejne 3 % w roku 2010, po czym nastąpi nieznaczne ożywienie ze stopą wzrostu na poziomie 1,5 % w roku 2011. W świetle dostępnych obecnie informacji ⁽³⁾ scenariusz makroekonomiczny wydaje się być oparty na optymistycznych założeniach dotyczących wzrostu w roku 2009, podczas gdy dla pozostałego okresu scenariusz dotyczący popytu i produktu jest prawdopodobny. Przedstawione w programie prognozy dotyczące inflacji wydają się realistyczne. Zawarte w programie prognozy dotyczące zadłużenia zagranicznego netto są dość ostrożne, lecz wydają się spójne z jego przewidywaniami dotyczącymi popytu i produktu.

⁽¹⁾ Dz.U. L 209 z 2.8.1997, s. 1. Rozporządzenie zmienione rozporządzeniem (WE) nr 1055/2005 (Dz.U. L 174 z 7.7.2005, s. 1). Dokumenty wymienione w niniejszym tekście są dostępne na stronie internetowej: http://ec.europa.eu/economy_finance/about/activities/sgp/main_en.htm.

⁽²⁾ Zob. decyzja Rady z dnia 20 stycznia 2009 r. w sprawie udzielenia Łotwie średnioterminowej pomocy finansowej Wspólnoty.

⁽³⁾ Ocena uwzględnia w szczególności prognozę służb Komisji ze stycznia 2009 roku, a także inne informacje, które uzyskano od tego czasu.

- (4) W śródkrokowej prognozie służb Komisji ze stycznia 2009 roku deficyt sektora instytucji rządowych i samorządowych w 2008 roku oszacowano na 3,5 % PKB, natomiast w poprzedniej zaktualizowanej wersji programu konwergencji zakładano jeszcze nadwyżkę w wysokości 0,7 % PKB ⁽¹⁾. Ten znacznie gorszy niż przewidywano wynik odzwierciedla istotny niedobór wpływów z podatków. W związku z wystąpieniem w gospodarce poważnych problemów z płynnością, pod koniec roku zmniejszyły się wpłaty z tytułu podatków od osób prawnych i fizycznych.
- (5) W dniu 12 grudnia 2008 r. łotewski parlament przyjął zmieniony budżet na rok 2009, zgodny z warunkami udzielenia pomocy na rzecz wsparcia bilansu płatniczego przyznanej przez UE oraz z wymogami innych międzynarodowych pożyczkodawców. W budżecie tym uwzględniono zmienione działania na rzecz konsolidacji, których wysokość zgodnie z szacunkami wyniesie do 7 % PKB. Jednak z uwagi na to, że pierwotny budżet miał charakter ekspansywny, całkowita konsolidacja budżetowa na rok 2009 przyjmie mniejsze rozmiary. Działania na rzecz konsolidacji w roku 2009 nie są uwidocznione w saldzie strukturalnym z powodu dużych zmian w niestabilnych dochodach. Głównymi środkami przewidzianymi w zmienionym budżecie na 2009 r., w porównaniu z jego pierwotną wersją przyjętą 14 listopada 2008 r., są zwiększenie stawek podatku VAT i akcyzy oraz znaczne cięcia łącznych wydatków, w szczególności wynagrodzeń w sektorze publicznym. Pod koniec marca 2009 roku przewiduje się przedstawienie szczegółowego budżetu uzupełniającego oraz podjęcie działań na poziomie podsektora lokalnego w celu zmiany budżetów tworzących go podmiotów, tak aby w roku 2009 osiągnąć docelowy poziom deficytu sektora instytucji rządowych i samorządowych. Automataczne stabilizatory odgrywają zwykle na Łotwie niewielką rolę, lecz obecna recesja wpłynęła w szczególności sposób na wysokość wpływów podatkowych.
- (6) Aby należycie przygotować kraj do wprowadzenia euro, głównym celem średniookresowej strategii budżetowej nakreślonej w programie jest sprowadzenie deficytu sektora instytucji rządowych i samorządowych w roku 2011 poniżej określonej w traktacie z Maastricht dla deficytu budżetowego wartości referencyjnej równej 3 % PKB. Ostatnia aktualizacja programu nie przewiduje osiągnięcia w okresie objętym programem celu średniookresowego, którym jest deficyt strukturalny na poziomie 1 % PKB. Deficyt nominalny ma się poprawić z 5,3 % PKB w roku 2009 do 4,9 % PKB w roku 2010 i 2,9 % PKB w roku 2011. Konsolidacja ta ma zostać osiągnięta dzięki wzrostowi dochodów w relacji do PKB z 32,5 % w roku 2009 do 37,7 % w roku 2011; podstawą tego wzrostu będzie znaczne zwiększenie poziomu wpływów z podatków pośrednich w relacji do PKB w roku 2011 i istotny wzrost wskaźników innych dochodów w roku 2010 i 2011. Równocześnie planuje się wzrost, choć w mniejszym stopniu, poziomu wydatków w relacji do PKB z 37,7 % PKB w roku 2009 do 39,9 % w roku 2010 i 40,7 % w roku 2011. W roku 2008 dług sektora instytucji rządowych i samorządowych brutto kształtował się na poziomie 19,4 % PKB, czyli znacznie poniżej wartości referencyjnej równej 60 % PKB, choć wykazywał on tendencję wzrostową. Prognozy dotyczące długu w latach 2009-2010 zakładają pełne wykorzystanie międzynarodowej pomocy finansowej zgodnie z harmonogramem przyjętym przez zaangażowane strony.
- (7) Wyniki budżetowe mogą się okazać gorsze niż przewidziano w programie. Dotyczy to wszystkich lat objętych programem: główne zagrożenie w roku 2009 wiąże się z niższym niż przewidziano w programie poziomem PKB. Zmieniony budżet zostanie doprecyzowany w projektach, które mają zostać przedstawione parlamentowi pod koniec marca. Planowana na lata 2010 i 2011 konsolidacja budżetowa nie jest wsparta konkretnymi środkami. Ponadto może się okazać, iż w okresie obowiązywania programu konieczne będzie podjęcie mogących mieć duży wpływ na finanse publiczne działań na rzecz stabilizacji sektora finansowego.
- (8) Długoterminowy wpływ starzenia się społeczeństwa na budżet kształtuje się na poziomie niższym od średniej UE, co jest wynikiem uchwalonych już reform systemu emerytalnego. Jednakże zgodnie z prognozami zawartymi w programie sytuacja budżetowa Łotwy w roku 2008 pogorszyła się znacznie w porównaniu z pozycją wyjściową z poprzedniego programu, co potęguje wpływ starzenia się społeczeństwa na długoterminową stabilność finansów państwa. Przewidziane w programie zmniejszenie deficytu pierwotnego w średnim okresie przyczyniłoby się do zmniejszenia kształtujących się na średnim poziomie zagrożeń dla stabilności finansów publicznych i odegrałoby ważną rolę w poprawie nastawienia do Łotwy na rynkach. Środki wspierające stabilizację sektora finansowego na Łotwie mogłyby mieć negatywne skutki dla długoterminowej stabilności finansów publicznych, głównie z powodu ich oddziaływania na dług sektora instytucji rządowych i samorządowych.
- (9) Odnotowywane przez Łotwę na przestrzeni ostatnich kilku lat wyniki budżetowe można częściowo wytłumaczyć instytucjonalną słabością ram budżetowych tego państwa. W ramach międzynarodowej pomocy finansowej planuje się podjęcie w pierwszej połowie 2009 roku środków w celu wzmocnienia zarządzania budżetem, zwiększenia przejrzystości oraz poprawy zarządzania finansami publicznymi, między innymi poprzez udoskonalenie procedury konstruowania budżetu, umocnienie kontroli wydatków dokonywanej przez Ministerstwo Finansów oraz uruchomienie średniookresowych ram budżetowych. Ponadto w celu ulepszenia opracowywania i wdrażania procedur budżetowych zostanie zmieniona ustawa o zarządzaniu budżetem i finansami. W pierwszym kwartale 2009 roku przy międzynarodowym wsparciu technicznym zostanie przeprowadzony przegląd systemu zarządzania dochodami, po którym nastąpi kompleksowy przegląd zarządzania finansami publicznymi.

⁽¹⁾ W aktualizacji programu ocenia się, że deficyt w 2008 roku wyniósł 3,5 % PKB. W świetle tej oceny Komisja opracowała sprawozdanie na mocy art. 104 ust. 3 Traktatu.

- (10) Aby ustabilizować sektor finansowy Łotwa podniosła pułap gwarancji depozytów z kwoty 20 000 EUR do kwoty 50 000 EUR, wyrażonej w łotewskich latach. W listopadzie 2008 r. rząd przejął pakiet kontrolny w banku Parex i zapewnił tej instytucji wsparcie w zakresie płynności. Łotwa opracowuje obecnie ramy prawne w zakresie wykorzystania publicznych zasobów finansowych do wspierania instytucji finansowych.
- (11) Zgodnie z „Europejskim planem naprawy gospodarczej” uzgodnionym przez Radę Europejską w grudniu 2008 roku, Łotwa — jako kraj znajdujący się w stanie znacznej nierównowagi zewnętrznej i wewnętrznej — ukierunkowała swoją politykę budżetową na dokonanie korekty tych zaburzeń. Biorąc pod uwagę brak możliwości manewru na polu polityki budżetowej oraz potrzebę korekty nierównowagi gospodarczej, planowany na okres 2009-2011 restrykcyjny kurs polityki budżetowej wydaje się być właściwą odpowiedzią na obecną sytuację gospodarczą. Podjęto specjalne środki w celu wsparcia procesów dostosowawczych w gospodarce, w sektorze dóbr wymiennych. Wdrożono znaczne cięcia wynagrodzeń w sektorze publicznym, które powinny przyczynić się do dostosowania płac ogółem i do korekty nierównowagi zewnętrznej. Łotewskie władze planują przyjąć pakiet środków wspierających sektor przedsiębiorstw poprzez zmniejszenie obciążeń administracyjnych i ułatwienie dostępu do finansowania.
- Ożywienie koniunktury będzie dodatkowo wspierane przez dalsze inwestycje publiczne i prywatne w ramach projektów funduszy strukturalnych UE. Łotewskie władze zobowiązały się zapewnić terminowe i zdecydowane wdrożenie programów realizowanych w ramach funduszy strukturalnych. Środki te związane są ze średniookresowym programem reform i z zaleceniami dla Łotwy, przedstawionymi przez Komisję w dniu 28 stycznia 2009 r. w ramach strategii lizbońskiej na rzecz wzrostu gospodarczego i zatrudnienia.
- (12) Łotwa przyjęła program konsolidacji zgodny z celem, jakim jest zmniejszenie nierównowagi zewnętrznej i wewnętrznej i z wymogami pomocy na rzecz wsparcia bilansu płatniczego przyznanej przez UE, jak również z warunkami postawionymi przez innych międzynarodowych pożyczkodawców. Zmiana salda strukturalnego, obliczanego zgodnie z powszechnie przyjętą metodą, nie oddaje bardzo poważnych wysiłków na rzecz konsolidacji budżetowej w roku 2009 głównie z uwagi na niezwykle niestabilne dochody. Zgodnie z programem konwergencji kurs polityki budżetowej ma być restrykcyjny w późniejszym okresie. Biorąc pod uwagę brak możliwości manewru na polu polityki budżetowej oraz potrzebę korekty nierównowagi gospodarczej, plan ten wydaje się być właściwy, choć osiągnięcie docelowego poziomu deficytu nominalnego może się wiązać z potrzebą obrania bardziej restrykcyjnego kursu polityki budżetowej w roku 2009. W kontekście członkostwa Łotwy w ERM II oraz konieczności poprawy konkurencyjności kosztowej gospodarki, władze tego kraju ułatwiły dostosowanie płac w sektorze prywatnym do poziomu wydajności poprzez obniżenie poziomów wyrównań w sektorze publicznym, jak również trwającą redukcję liczby pracowników sektora publicznego. Mimo towarzyszących mu zagrożeń, zawarty w programie scenariusz budżetowy wydaje się spójny z zobowiązaniem do sprowadzenia deficytu do poziomu poniżej 3 % PKB do roku 2011, złożonym w kontekście pomocy na rzecz wsparcia bilansu płatniczego przyznanej przez UE. Program nie zawiera jednak wystarczająco szczegółowych informacji na temat środków niezbędnych do osiągnięcia docelowych wyników w roku 2010 i 2011.
- (13) Co do wymagań odnośnie do danych, określonych w kodeksie postępowania dotyczącym programów stabilności i konwergencji, w programie przedstawiono wszystkie dane obowiązkowe i większość opcjonalnych ⁽¹⁾.

Podsumowując, należy stwierdzić, że po latach wzrostu kształtującego się powyżej potencjału jej gospodarki Łotwa znalazła się obecnie w fazie poważnego pogorszenia koniunktury gospodarczej, i w związku z tym w roku 2009 i w okresie do roku 2011 planuje ona obrać restrykcyjny kurs polityki budżetowej, który wydaje się być właściwą odpowiedzią na obecną sytuację gospodarczą, zważywszy na brak możliwości manewru na polu polityki budżetowej oraz potrzebę korekty zaburzeń równowagi gospodarczej. Światowy kryzys finansowy spotęgował wstrząs, jakim było dla Łotwy załamanie hossy na jej krajowym rynku kredytów i nieruchomości, ograniczając dostęp do kredytu oraz zaostrzając warunki jego przyznawania, co w trakcie roku 2008 przyczyniło się do znacznego spadku popytu krajowego. Towarzyszące tym zjawiskom pogorszenie koniunktury na rynkach eksportowych uderzyło we względnie niewielki sektor dóbr wymiennych, osłabiony już we wcześniejszych latach przez ogromny wzrost kosztów krajowych. Deficyt nominalny przekroczył w roku 2008 przewidzianą w traktacie z Maastricht referencyjną wartość wynoszącą 3 % PKB. Było to wynikiem prowadzenia ekspansywnej polityki budżetowej w latach, gdy wzrost kształtował się powyżej potencjału jej gospodarki, oraz bardzo gwałtownego spowolnienia gospodarczego w roku 2008. Program zakłada, że deficyt sektora instytucji rządowych i samorządowych wyniesie około 5 % PKB w roku 2009 i 2010 i poniżej 3 % PKB w roku 2011. Biorąc pod uwagę fakt, że w roku 2009 popyt i produkt mogą być niższe niż zakładano, a także że brak informacji dotyczących opartej na dochodach konsolidacji w roku 2010 i 2011, wynik budżetowy może być gorszy niż przewidziano w programie.

⁽¹⁾ Brak zwłaszcza danych dotyczących składników korekty przepływów kapitału oraz niektórych elementów w tabeli dotyczącej długoterminowej stabilności finansów publicznych.

W świetle powyższej oceny i zobowiązań przyjętych w ramach międzynarodowej pomocy finansowej, a także z uwagi na konieczność zapewnienia trwałej konwergencji i bezproblemowego uczestniczenia w ERM II, wzywa się Łotwę do:

- (i) pełnego wdrożenia planowanej konsolidacji w budżecie uzupełniającym przyjętym w dniu 12 grudnia 2008 r.; przedstawienia parlamentowi do końca marca 2009 roku szczegółów dotyczących budżetu uzupełniającego; podjęcia odpowiednich dalszych środków w celu osiągnięcia w roku 2009 docelowego poziomu deficytu sektora instytucji rządowych i samorządowych oraz kontynuowania planowanej konsolidacji budżetowej po tej dacie;
- (ii) rygorystycznego wdrożenia obniżek płac nominalnych w sektorze publicznym w celu ułatwienia dostosowania płac do poziomu wydajności w całej gospodarce i poprawienia tym samym konkurencyjności kosztowej;
- (iii) wzmocnienia zarządzania budżetem i zwiększenia przejrzystości dzięki ulepszeniu średniookresowych ram budżetowych, umocnieniu kontroli wydatków dokonywanej przez Ministerstwo Finansów oraz wzmocnieniu regulacji rynku finansowego i nadzoru nad nim;
- (iv) wzmocnienia podażowej strony gospodarki poprzez szeroko zakrojone reformy strukturalne i efektywne wykorzystanie dostępnych funduszy strukturalnych UE.

Porównanie głównych prognoz makroekonomicznych i budżetowych

		2007	2008	2009	2010	2011
Realny PKB (zmiana w %)	PK styczeń 2009	10,3	- 2,0	- 5,0	- 3,0	1,5
	KOM styczeń 2009	10,3	- 2,3	- 6,9	- 2,4	bd.
	PK listopad 2007	10,5	7,5	7,0	6,8	bd.
Inflacja HICP (%)	PK styczeń 2009	10,1	15,4	5,9	2,2	1,3
	KOM styczeń 2009	10,1	15,3	6,8	2,4	bd.
	PK listopad 2007	10,1	12,5	7,2	4,9	bd.
Luka produktowa ⁽¹⁾ (% potencjalnego PKB)	PK styczeń 2009	12,2	5,9	- 1,6	- 5,7	- 5,3
	KOM styczeń 2009 ⁽²⁾	13,2	7,0	- 1,8	- 4,7	bd.
	PK listopad 2007	2,8	1,3	- 0,3	- 1,7	bd.
Wierzytelności/zadłużenie netto wobec reszty świata (% PKB)	PK styczeń 2009	- 21,8	- 13,4	- 5,4	- 2,6	- 2,3
	KOM styczeń 2009	- 20,8	- 13,0	- 4,6	- 3,4	bd.
	PK listopad 2007	- 23,5	- 20,3	- 18,3	- 16,4	bd.
Dochody sektora instytucji rządowych i samorządowych (% PKB)	PK styczeń 2009	37,7	35,1	32,5	35,0	37,7
	KOM styczeń 2009	37,6	36,0	34,1	34,7	bd.
	PK listopad 2007	37,3	37,4	37,7	37,9	bd.
Wydatki sektora instytucji rządowych i samorządowych (% PKB)	PK styczeń 2009	37,7	38,6	37,7	39,9	40,7
	KOM styczeń 2009	37,6	39,5	40,4	42,1	bd.
	PK listopad 2007	37,0	36,8	36,7	36,7	bd.

		2007	2008	2009	2010	2011
Saldo sektora instytucji rządowych i samorządowych (% PKB)	PK styczeń 2009	0,1	- 3,5	- 5,3	- 4,9	- 2,9
	KOM styczeń 2009	0,1	- 3,5	- 6,3	- 7,4	bd.
	PK listopad 2007	0,3	0,7	1,0	1,2	bd.
Saldo pierwotne (% PKB)	PK styczeń 2009	0,5	- 2,9	- 3,7	- 3,5	- 1,4
	KOM styczeń 2009	0,6	- 2,9	- 5,1	- 5,5	bd.
	PK listopad 2007	0,7	1,0	1,2	1,5	bd.
Saldo w ujęciu uwzględniającym zmiany cykliczne ⁽¹⁾ (% PKB)	PK styczeń 2009	- 3,3	- 5,1	- 4,9	- 3,3	- 1,4
	KOM styczeń 2009	- 3,6	- 5,4	- 5,8	- 6,1	bd.
	PK listopad 2007	- 0,5	0,4	1,1	1,7	bd.
Saldo strukturalne ⁽²⁾ (% PKB)	PK styczeń 2009	- 3,3	- 5,1	- 4,9	- 3,3	- 1,4
	KOM styczeń 2009	- 3,6	- 5,4	- 5,8	- 6,1	bd.
	PK listopad 2007	- 0,5	0,4	1,1	1,7	bd.
Dług brutto sektora instytucji rządowych i samorządowych (% PKB)	PK styczeń 2009	9,5	19,4	32,4	45,4	47,3
	KOM styczeń 2009	9,5	16,0	30,4	42,9	bd.
	PK listopad 2007	9,4	8,3	7,2	6,4	bd.

Uwagi:

⁽¹⁾ Podane w programie wartości luki produktowej oraz salda w ujęciu uwzględniającym zmiany cykliczne zostały przeliczone przez służby Komisji na podstawie informacji przedstawionych w programie.

⁽²⁾ W oparciu o szacowany potencjalny wzrost w wysokości — odpowiednio — 5,5 %, 3,4 %, 1,4 % i 0,5 % w latach 2007-2010.

⁽³⁾ Saldo w ujęciu uwzględniającym zmiany cykliczne po skorygowaniu o działania jednorazowe i inne działania tymczasowe. W najnowszym programie oraz w styczniowej śródkresowej prognozie służb Komisji nie uwzględniono żadnych działań jednorazowych ani tymczasowych.

Źródło:

Program konwergencji (PK); prognozy śródkresowe służb Komisji ze stycznia 2009 r. (KOM); obliczenia służb Komisji.